

เอกสารประกอบการจัดทำแผนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ

จัดทำโดยคณะอนุกรรมการเภสัชศาสตร์ศึกษา

เอกสารฉบับนี้ จัดทำขึ้นโดยมีวัตถุประสงค์เพื่อเป็นการพัฒนาแผนการสอนในคณะเภสัชศาสตร์ให้เป็นแผนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของโครงการพัฒนาแผนการสอนในปีการศึกษา 2549 จัดทำโดย คณะอนุกรรมการเภสัชศาสตร์ศึกษา คณะเภสัชศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น ผู้จัดทำหวังเป็นอย่างยิ่งว่าเอกสารฉบับนี้จะเป็นประโยชน์ต่อคณาจารย์และนักศึกษาในคณะเภสัชศาสตร์

เอกสารชุดนี้ประกอบด้วย 3 ส่วน คือ ส่วนที่ 1 เปรียบเสมือนเป็นคู่มือฉบับย่อในการจัดทำแผนการสอน ส่วนที่ 2 แสดงตัวอย่างของแผนการสอนในบางรายวิชาที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ (ทั้งที่มีปฏิบัติการและบรรยาย) และส่วนที่ 3 เป็นแบบฟอร์มของ แผนการสอนที่มีลักษณะบรรยาย และแผนการสอนที่มีปฏิบัติการ นอกจากนี้โดยคำแนะนำของคณะกรรมการบริหารหลักสูตรระดับปริญญาตรี ได้เสนอให้เพิ่มช่องในแผนการสอนว่ามีความสอดคล้องกับเกณฑ์มาตรฐานสภาเภสัชกรรมในข้อใด

ส่วนที่ 1 การจัดทำแผนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ

1. หลักในการเขียนแผนการสอน

ผู้สอนต้องตระหนักเสมอว่า สอนเพื่ออะไร สอนอย่างไร และได้ผลตามต้องการหรือไม่ เหล่านี้เป็นองค์ประกอบที่สำคัญของแผนการสอนนั่นเอง

2.ประมวลรายวิชา (Course Syllabus) และแผนการสอน (Teaching Plan)

ตามคู่มือฉบับนี้และเกณฑ์การตรวจประเมินคุณภาพภายใน ปีการศึกษา 2549 มหาวิทยาลัยขอนแก่น (หน้า 9) ได้ให้คำอธิบายความหมายของประมวลรายวิชา และ แผนการสอน ไว้ว่า

ประมวลรายวิชา (Course Syllabus) หมายถึง เอกสารแสดงรายละเอียดของแต่ละรายวิชา ได้แก่ ชื่อรายวิชา ผู้รับผิดชอบ จำนวนหน่วยกิต เงื่อนไข คำอธิบายรายวิชา วัตถุประสงค์ เนื้อหา ระยะเวลาที่สอน กระบวนการจัดการเรียนการสอน รวมถึงการวัดและประเมินผล

แผนการสอน (Teaching Plan) หมายถึง เอกสารแสดงรายละเอียดของแต่ละหัวข้อตามที่กำหนดไว้ในประมวลรายวิชาของแต่ละรายวิชา ซึ่งกล่าวถึงวัตถุประสงค์ที่นักศึกษาได้รับ เนื้อหาของบทเรียน วิธีการเรียนการสอน อุปกรณ์ สื่อการสอน ทรัพยากรและกรอบเวลาของแผนการสอน

3 รูปแบบของแผนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ

โดยทั่วไปไปนิยมมีใช้ 2 แบบ คือ

แบบบรรยาย เป็นการเขียนแผนการสอน โดยนำรายละเอียดของแต่ละองค์ประกอบมาเขียนเรียงตามลำดับเป็นข้อๆ ตามหัวข้อขององค์ประกอบที่กำหนดไว้ ดังตัวอย่าง..1

แบบตาราง เป็นการเขียนแผนการสอน โดยนำรายละเอียดของแต่ละองค์ประกอบมาเขียนในลักษณะตารางแสดงความสัมพันธ์ สอดคล้องของแต่ละหัวข้อขององค์ประกอบที่กำหนดไว้ดัง ตัวอย่าง 2

ตัวอย่าง 1. แผนการสอนแบบบรรยาย (แสดงเฉพาะหัวข้อ)

แผนการสอนวิชา.....

เรื่อง..... เวลา..... คาบ.....

วิชา..... ชั้นปี.....

- 1.สาระสำคัญ
- 2.จุดประสงค์การเรียนรู้
  - 2.1 จุดประสงค์ปลายทาง(จุดประสงค์รายวิชา)
  - 2.2 จุดประสงค์นำทาง (จุดประสงค์รายหัวข้อ)
- 3.เนื้อหาสาระ
- 4.กิจกรรมการเรียนการสอน
- 5.สื่อการสอน
- 6.การวัดและประเมินผล
  - 6.1 วิธีวัด
  - 6.2 เครื่องมือวัดและประเมิน
  - 6.3 เกณฑ์
- 7.กิจกรรมเสนอแนะ

ตัวอย่าง 2 แผนการสอนแบบตาราง (แสดงเฉพาะหัวข้อ)

แผนการสอนวิชา.....

เรื่อง..... เวลา..... คาบ.....

วิชา..... ชั้นปี.....

- 1.สาระสำคัญ
- 2.จุดประสงค์การเรียนรู้
  - จุดประสงค์ปลายทาง(จุดประสงค์รายวิชา)

เนื้อหา	จุดประสงค์นำทาง (จุดประสงค์รายหัวข้อ)	กิจกรรมการเรียนการสอน	สื่อการสอน	การวัดและประเมินผล

4. รายละเอียดในการเขียนประมวลรายวิชาและแผนการสอน (แบบฟอร์มอยู่ในส่วนที่ 3)

4.1 ประมวลรายวิชา

คำอธิบายรายวิชา ....(ตามที่ระบุไว้ในเอกสารหลักสูตร).....

เงื่อนไขรายวิชา...(เป็นข้อกำหนดในการลงทะเบียนเรียนในรายวิชา ซึ่งมีระบุไว้ในเอกสารหลักสูตร)

วัตถุประสงค์รายวิชา

ในบางกรณีอาจมีการใช้คำว่า **จุดประสงค์ปลายทาง** ซึ่งก็คือ จุดประสงค์ที่เป็นเป้าหมายสำคัญที่มุ่งหวังให้เกิดขึ้นกับผู้เรียนในการเรียน แต่ละเรื่อง หรือแต่ละแผนการสอน ซึ่งมีลักษณะ ดังนี้

- ตอบสนองพฤติกรรมสำคัญของจุดหมายหลักสูตร หรือจุดประสงค์รายวิชาที่วิเคราะห์ได้จาก คำอธิบายรายวิชา
- สะท้อนคุณลักษณะที่พึงประสงค์ที่เป็นผลจากการเรียนรู้ โดยครอบคลุมทั้งด้านความรู้ ความคิด ความสามารถในการปฏิบัติ และความรู้สึก เช่น ทักษะคิดและค่านิยมต่างๆ
- การเขียนควรใช้คำบรรยายเป็นพฤติกรรมใหญ่ เช่น *มีความรู้ความเข้าใจใน...*

การจัดการเรียนการสอน

เป็นการระบุรูปแบบหลักๆที่ใช้ในการจัดการเรียนการสอนในรายวิชา เช่น บรรยาย อภิปราย ศึกษาค้นคว้า ด้วยตนเอง การทำสัญญาการเรียน การใช้ปัญหาเป็นหลัก การฝึกปฏิบัติในสถานที่จริง การฝึกปฏิบัติในห้องปฏิบัติการ เป็นต้น

ตารางเรียน

เป็นการระบุ วัน เวลา และ สถานที่ในการเรียน ซึ่งอาจทำเป็นตารางเพื่อให้ดูง่าย

การวัดและประเมิน

เป็นการแจ้งให้ผู้เรียนได้ทราบว่าผู้สอนจะทำการประเมินผู้เรียนด้วยวิธีหลักๆอะไรบ้างและมีสัดส่วนในการประเมินอย่างไร เช่น สอบกลางเทอม ร้อยละ 20 สอบปลายเทอม ร้อยละ 50 การทำงานที่มอบหมาย ร้อยละ 20 การมีส่วนร่วม ร้อยละ 10 นอกจากนั้นแล้ว ยังระบุว่ามีเกณฑ์การประเมินอย่างไร เช่น เป็นการประเมินแบบอิงกลุ่ม อิงเกณฑ์ โดยระบุเกณฑ์ที่ใช้ในการประเมินเอาไว้ด้วย

อาจารย์ผู้รับผิดชอบรายวิชา

เป็นการแจ้งให้ผู้เรียนได้ทราบว่าอาจารย์ท่านใดเป็นผู้ดูแลหลักในรายวิชาดังกล่าว ในกรณีนี้จะระบุสถานที่ เบอร์โทรศัพท์ หรือ เบอร์ e-mail ไว้ด้วย เพื่อให้นักศึกษาสามารถติดต่ออาจารย์ได้

อาจารย์ผู้สอน

เป็นการเพิ่มความชัดเจนให้ผู้เรียนได้ทราบว่าจะมีอาจารย์ท่านใดมาสอนบ้าง และสามารถติดต่ออาจารย์แต่ละท่านได้อย่างไร ดังนั้น จึงควรระบุที่อยู่และที่ติดต่อของอาจารย์ไว้ด้วยเช่นกัน

หนังสืออ่านประกอบ

ส่วนนี้เป็นส่วนที่สำคัญมากในการที่จะส่งเสริมให้ผู้เรียนสามารถศึกษาเรียนรู้ได้ด้วยตนเองเพิ่มเติม ดังนั้น จึงควรระบุแหล่งความรู้หลักๆ ที่จะช่วยให้ผู้เรียนไปศึกษาค้นคว้าเพิ่มเติมได้ ในกรณีที่ผู้เรียนต้องการทำความเข้าใจในบทเรียน หรือ ต้องการหาความรู้เพิ่มเติมต่อไป

4.2 แผนการสอน

วัน –เวลา ..... (ระบุวันและเวลาในการเรียนของหัวข้อนั้นๆ)

วัตถุประสงค์ (หัวข้อ)

บางครั้งมีผู้ใช้คำว่า **จุดประสงค์นำทาง** คือ จุดประสงค์ที่แตกออกจากจุดประสงค์ปลายทาง(จุดประสงค์รายวิชา) โดยกำหนดพฤติกรรมสำคัญที่คาดหวังให้เกิดแก่ผู้เรียน เพื่อให้เกิดการเรียนรู้อย่างเป็นขั้นเป็นตอน จากจุดย่อย ไปจนถึงจุดใหญ่ปลายทาง มีวิธีเขียนดังนี้

- นำจุดประสงค์ปลายทางมาย่อยเป็นจุดประสงค์นำทางหลายๆข้อ ทำได้โดยการพิจารณาว่าผู้เรียนควรมีพฤติกรรมอะไรบ้าง จึงจะเกิดการเรียนรู้ถึงจุดประสงค์ปลายทางได้
- ถ้ามีจุดประสงค์นำทางหลายข้อ ควรเรียงลำดับพฤติกรรมที่ต้องการให้เกิดขึ้น คำกริยาเชิงพฤติกรรมในจุดประสงค์นำทาง ควรแสดงพฤติกรรมที่ต่ำกว่าจุดประสงค์ปลายทาง
- จุดประสงค์ปลายทางบางข้อไม่ต้องมีจุดประสงค์นำทาง
- เขียนในลักษณะเชิงพฤติกรรม เช่น ... **ระบุลักษณะความแตกต่างของ....** หรือ **บอกสาเหตุของ....**

เนื้อหาสาระ

การเขียนจะมระบุนายละเอียดทั้งหมดไว้ในแผนการสอนก็ได้ แต่หากมีรายละเอียดของเนื้อหาเกินไป ควรเขียนเฉพาะหัวเรื่องนั้นๆ ไว้ ส่วนรายละเอียดให้นำไปไว้ในส่วนท้ายแผนการสอน หรือนำส่วนที่เป็นเนื้อหาสาระของทุกแผนการสอนไว้อีกเล่มหนึ่งต่างหากเป็นเอกสารประกอบการสอนก็ได้

กิจกรรมการเรียนการสอน

คือ สภาพการเรียนรู้ที่กำหนดขึ้นเพื่อนำผู้เรียนไปสู่เป้าหมาย หรือ จุดประสงค์การเรียนการสอนที่กำหนด ลักษณะของกิจกรรมการเรียนการสอนที่มีประสิทธิภาพประกอบด้วย

- สอดคล้องกับจุดประสงค์การเรียนรู้และเนื้อหา
- ฝึกกระบวนการที่สำคัญให้กับผู้เรียน หมายถึง การมีขั้นตอนต่างๆที่ให้ผู้เรียนแสดงออกหรือปฏิบัติโดยใช้ร่างกาย ความคิด การพูด ในการเรียนรู้ เพื่อให้เกิดทัศนคติหลังจากทำกิจกรรม รวมทั้งปลูกฝังให้ผู้เรียนมีความสามารถในการปฏิบัติเป็นขั้นตอนติดตัวไปใช้ชีวิตจริง ดังแนวคิด “แทนที่จะให้ปลาเด็กกินทุกวัน เราควรมีวิธีหาปลาให้เขา เพื่อให้เขาสามารถหาปลาเองได้ตลอดชีวิต” เป้าหมายของการจัดกิจกรรมที่เน้นกระบวนการ คือ การสอนที่ครูหลีกเลี่ยงการเป็นผู้บอกเล่าความรู้แก่เด็กโดยตรง แต่จะจัดให้เด็กทำกิจกรรมกระบวนการเรียนรู้ต่างๆ อย่างเหมาะสมกับจุดประสงค์การเรียนรู้ ธรรมชาติของวัยของผู้เรียน ลักษณะเนื้อหาวิชา และสภาพสิ่งแวดล้อมในห้องเรียนและชีวิตจริง
- เหมาะสมกับธรรมชาติและวัยของผู้เรียน อาจารย์จำเป็นต้องรู้พื้นฐานของผู้เรียนที่ตนจะสอนก่อนว่าเป็นอย่างไร เมื่อคัดเลือกกิจกรรมก็จำเป็นต้องคำนึงถึงว่าจะจัดอย่างไรจึงจะเหมาะสมกับธรรมชาติ วัย ความสามารถ และความสนใจของผู้เรียนเป็นส่วนรวม และสนองความแตกต่างระหว่างบุคคลของผู้เรียนด้วย
- เหมาะกับสภาพแวดล้อม ในสถานศึกษาและชีวิตจริง สภาพแวดล้อมนี้หมายถึง ในห้องเรียน ในมหาวิทยาลัย และในชุมชน อาจารย์ควรใช้ประโยชน์จากสิ่งที่มีอยู่แล้วให้มากที่สุด เช่น หัวข้อที่กำหนดในการทำรายงานค้นคว้า ควรเป็นหัวข้อเกี่ยวกับท้องถิ่น หรือกิจกรรมที่เกี่ยวข้องและเป็นประโยชน์แก่ผู้เรียน ช่วยให้ผู้เรียนได้ค้นพบความถนัด ความสามารถและความสนใจ เพื่อพัฒนาตนเองทั้งด้านวิชาการ การประกอบอาชีพ การดำรงตนในสังคมและบุคลิกภาพส่วนตน
- เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ คือ กิจกรรมที่มีลักษณะดังนี้
  - ส่งเสริมให้ผู้เรียนได้ค้นพบและสร้างความรู้ด้วยตนเอง (Construct) โดยค้นคว้าหาความรู้จากแหล่งต่างๆ ทำความเข้าใจ สร้างความหมายของสาระ ข้อความรู้ด้วยตนเอง ค้นพบความรู้ด้วยตนเอง
  - ส่งเสริมให้ผู้เรียนได้คิด ทำ และแสดงออก(Performance) เพื่อแก้ปัญหาหรือสร้างผลงาน
  - ส่งเสริมให้ผู้เรียนมีปฏิสัมพันธ์กับเพื่อนหรือกลุ่ม(Interact) ได้เรียนรู้จากกัน แลกเปลี่ยนข้อมูลความรู้ ความคิดและประสบการณ์แก่กันและกันมากที่สุดเท่าที่จะทำได้
  - ส่งเสริมให้ผู้เรียนเรียนรู้และปฏิบัติอย่างมีขั้นตอนหรือเป็นกระบวนการ (Process)
  - ส่งเสริมให้ผู้เรียนมีผลงานจากการปฏิบัติ (Product)
  - ส่งเสริมให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการประเมินตนเองและเพื่อน (Assessment)
  - ส่งเสริมให้ผู้เรียนได้นำความรู้ไปใช้ประโยชน์ (Application)

สื่อการเรียนการสอน

หมายถึง สิ่งที่เป็นตัวกลางที่ช่วยให้ผู้เรียนสามารถพัฒนาความรู้ ทักษะ และทัศนคติให้บรรลุวัตถุประสงค์ การเรียนการสอนให้ดียิ่งขึ้นเรื่อยๆ

- ประเภทของสื่อการสอน แบ่งเป็น 4 ประเภท
  - ประเภทวัสดุ ได้แก่ ซอล์ก สี่ แผ่นภาพ แผนภูมิ ภาพถ่าย สไลด์ เทป วีดีโอ เป็นต้น
  - ประเภทอุปกรณ์ ได้แก่ เครื่องฉายภาพข้ามศีรษะ เครื่องฉายภาพยนตร์ กล้อง ถ่ายรูปวิทยุ โทรทัศน์ เครื่องคอมพิวเตอร์
  - ประเภทสิ่งพิมพ์ ได้แก่ เอกสาร ตำรา เรียน แบบฝึกหัด ใบความรู้ ชุดการเรียนวารสาร หนังสือพิมพ์ เป็นต้น
  - ประเภทเทคนิควิธี ได้แก่ วิธีการสอนแบบต่างๆ
- ลักษณะของสื่อที่ดี
  - ตอบสนองจุดประสงค์การเรียนรู้และเนื้อหา
  - เหมาะสมทั้งด้านค่าใช้จ่ายและการปฏิบัติ
  - เหมาะสมกับวัยพื้นฐาน ประสบการณ์และจิตวิทยาการเรียนรู้ของผู้เรียน
  - เหมาะสมกับผู้เรียนทั้งด้านสภาพสังคมและเศรษฐกิจ และ
  - หาได้ง่าย

วิธีการประเมินผล

คำถามในการประเมินที่ผู้สอนต้องถามตัวเองทุกครั้ง ในการจัดการเรียนการสอน คือ ประเมินทำไม ประเมินอะไร ประเมินเมื่อไร ประเมินด้วยวิธีการใด ประเมินโดยใคร ประเมินโดยข้อกำหนดหรือเกณฑ์อะไร

- องค์ประกอบของการวัดและประเมินผล
  - **การวัดผล (Measurement)** คือ การตรวจสอบว่าผู้เรียนมีพฤติกรรมด้านความรู้ ทักษะ ทัศนคติเปลี่ยนแปลงไปตามจุดประสงค์การเรียนรู้ (รายหัวข้อ หรือรายวิชา) หรือไม่ โดยใช้เครื่องมือต่างๆ เป็นตัวสำรวจ ผลที่ได้จากการวัดผลจะเป็นเชิงปริมาณ เช่น เป็นค่าร้อยละ ซึ่งยังไม่สามารถตัดสินได้ว่า ผู้เรียนมีคุณภาพอย่างไร จนกว่าจะมีการประเมินผล
  - **การประเมินผล (Evaluation)** คือ การตัดสินว่าผู้เรียนมีคุณภาพเป็นอย่างไร เมื่อนำคะแนนที่ได้จากการวัดผลมาเปรียบเทียบกับเกณฑ์ที่ตั้งไว้ การ

ประเมินผลจะออกมาในเชิงคุณภาพ เช่น ผ่าน ไม่ผ่าน หรือ แบ่งเป็นระดับ A B C D F เป็นต้น

➤ ชนิดของการประเมินผล (4 ชนิด)

- การประเมินผลก่อนเรียน (Placement Test) เพื่อตรวจสอบความรู้พื้นฐานเดิมของผู้เรียน มีประโยชน์ 2 ประการ คือ เพื่อตรวจสอบว่าจุดประสงค์ข้อใดที่ผู้เรียนรู้อาจจะตัดออกไป หรือ ใช้เป็นข้อมูลในการจัดกลุ่มผู้เรียนและใช้เป็นพื้นฐานสำหรับเปรียบเทียบความก้าวหน้าของการเรียนรู้
- การประเมินผลเพื่อปรับปรุงผลการเรียน (Formative Evaluation) เป็นการประเมินระหว่างมีการเรียนการสอนอยู่ เพื่อปรับปรุงแก้ไขข้อบกพร่องของผู้เรียนและตรวจสอบประสิทธิภาพของกระบวนการสอน มีประโยชน์ในการเสริมกำลังใจผู้เรียน ในแง่ผู้เรียนได้ความทราบความก้าวหน้าของตนเองเป็นระยะ
- การประเมินผลเพื่อวินิจฉัยข้อบกพร่อง (Diagnostic Evaluation) เป็นการประเมินที่ครูผู้สอนทำกับนักเรียนที่มีปัญหาทางวิชาการ เพื่อหาจุดบกพร่องของเด็กและหาสาเหตุของปัญหา การประเมินผลเพื่อวินิจฉัยทำให้การสอนของครูมีทิศทางที่ชัดเจนมากขึ้น
- การประเมินผลเพื่อตัดสินผลการเรียน (Summative Evaluation) เป็นการประเมินผลเมื่อสิ้นสุดการเรียนการสอนในแต่ละระยะ เช่น กลางปี กลางเทอม ปลายเทอม เป็นต้น

➤ การกำหนดวิธีวัดและประเมินผล

จะต้องเริ่มจากการวิเคราะห์จุดประสงค์การเรียนรู้ว่า เป็นจุดประสงค์ที่ ต้องการให้เกิดพฤติกรรมด้านใดระดับใด แล้วจึงกำหนดวิธีการวัดและเครื่องมือวัดให้สอดคล้อง ดังตัวอย่าง

ตัวอย่าง ตารางการตรวจสอบความสอดคล้องของจุดประสงค์กับวิธีการวัดและเครื่องมือ ดังนี้

วิธีวัด / ประเภทของเครื่องมือ	ประเภทของจุดประสงค์		
	ความรู้, ทฤษฎี (พุทธิพิสัย)	การปฏิบัติ (ทักษะพิสัย)	ทัศนคติ ความรู้สึกในจิตใจ (จิตพิสัย)
1. สังเกต / แบบสังเกตพฤติกรรม		✓	✓
2. ชักถาม / ข้อซักถาม	✓		✓
3. สอบถาม / แบบสอบถาม			✓
4. ตรวจผลงาน / แบบตรวจงาน		✓	
5. ตรวจสอบฝึกหัด / แบบฝึกหัด, ใบงาน...	✓	✓	
6. ทดสอบ / แบบทดสอบ	✓		

บรรณานุกรม

ทีศนา แชมณี. 2545. องค์ความรู้เพื่อการจัดกระบวนการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพ. ศาสตร์การสอน พิมพ์ครั้งที่

ที่ 2. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ปทีป เมธาคุณวุฒิ. 2544. การวัดและประเมินผลการเรียน. การจัดการเรียนการสอนที่ผู้เรียนเป็น

ศูนย์กลาง. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

วัฒนาพร ระวังทุกข์. 2542. แผนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง. พิมพ์ครั้งที่ 2 กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์

แอล ที เพรส.

ศักดิ์ดา ไชยกิจปัญญา. บรรณานุกรม. 2547. คู่มืออาจารย์...การพัฒนาการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็น

สำคัญ. ขอนแก่น: โรงพิมพ์คลังน่านวิทยา.